

Protokół

obrad sejmowych z dnia 27. Kwietnia 1866.

Posiedzenie siedmdziesiąte dziewięte.

Obecni: Marszałek xiążę Leon Sapieha.

Sekretarze: Posłowie Geringer, Kulczycki, Sawczyński i Ludwik hr. Wodzicki.

C. k. Komisarz rządowy: radca dworu Possinger.

Posłów obecnych na początku 113, w ciągu posiedzenia 121.

Marszałek otwiera posiedzenie o godzinie 9^{3/4}.

Protokół posiedzenia poprzedniego, odczytany przez sekretarza posła Geringera, przyjęty.

Poseł Henryk hr. Wodzicki prostuje fakta, dotyczące Towarzystwa ogniowego, z powodu wczorajszego przemówienia posła x. Naumowicza.

Odczytano dalszy ciąg do Sejmu wniesionych petycyj od liczby 2718 do liczby 2720 włącznie, z których jedną do liczby 2720 odseła się wprost do Wydziału krajowego.

Przewodniczący komisji petycyjnej wnosi z powodu nastąpić mającego zamknięcia sesji sejmowej, aby wszystkie te petycje, które z powodu braku czasu pod obrady sejmowe przyjść nie mogły, przekazać Wydziałowi krajowemu do załatwienia. — Poseł Laskowski wnosi, aby tak samo postąpić z temi petycjami, które poprzednio już innym komisjom odstąpione były a dotychczas załatwionemi być nie mogły. — Izba obydwu wnioski przyjmuje.

Z porządku dziennego sprawozdanie Wydziału krajowego z wyborów poselskich. Sprawozdawca poseł Krainiński.

Sprawozdawca przedstawiając niedokładność i nielegalne postępowanie przy wyborze z okręgu wyborczego Żywiec, Ślemień i Milówka z mniejszych własności, wnosi: „Wysoka Izba wybór x. Antałkiewicza na posła z tego okręgu wyborczego uznaje jako nieważny.“

Izba wniosek ten przyjmuje.

Dalej i z tych samych powodów wnosi tenże sprawozdawca:

„Wybór x. Trzeszczakowskiego na posła z okręgu wyborczego Gródek i Janów z mniejszych własności, Wysoka Izba uznaje jako nieważny.“ Po krótkiej dyskusji Izba i ten wniosek przyjmuje, — wybory więc z obydwóch tych okręgów wyborczych unieważnione zostały.

Z porządku dziennego przychodzi sprawozdanie Wydziału krajowego o wnioskach x. Pietrusiewicza i hr. Borkowskiego, względem używania języka polskiego i ruskiego w czynnościach Sejmu krajowego. W zastępstwie sprawozdawcy referuje poseł Kabat.

Po zamknięciu dyskusji ogólnej obrano mowcami jeneralnymi: za wnioskami Wydziału krajowego posła hr. Gołuchowskiego, przeciw zaś posła x. Guszalewicza.

Przy rozprawie specjalnej, a mianowicie nad częścią pierwszą wniosków Wydziału krajowego, zawierającą postanowienia do regulaminu sejmowego zamieścić się mające, poseł hr. Gołuchowski stawia wniosek: „Wysoki Sejm raczy uchwalić, aby wnioski Wydziału krajowego bez dyskusji przyjąć.“

Po dyskusji co do formalnego postępowania z tym wnioskiem, Marszałek przerywa posiedzenie na 10 minut, — poczem poseł hr. Gołuchowski wnosi jako dodatek do swojego wniosku, a mianowicie aby przy uchwaleniu en bloc wniosków Wydziału krajowego dodać po ostatnim ustępie pierwszej części tych wniosków, a mianowicie po ustępie „Sejm uchwała w języku polskim“ ustęp dalszy następujący: „Przy trzecim czytaniu podany będzie text polski i ruski pod uchwałę Izby. W razie wątpliwości text polski jest rozstrzygającym.“ Nad wnioskiem hr. Gołuchowskiego na żądanie 30 posłów, Marszałek zarządza głosowanie imienne. Poseł Golejewski zapowiada w myśl §. 80. regulaminu protest na

następujące posiedzenie. Za wnioskiem oświadcza się 76, przeciw 29 głosów. Wniosek więc przyjęty. W całości brzmi więc uchwała I. jak następuje:

„Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winne być rozdawane w języku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdania Wydziału krajowego i komisji będą rozdawane członkom Sejmu w języku polskim i ruskim. Za podstawę do obrady służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwała w języku polskim.

Przy trzecim czytaniu podane będą text polski i ruski pod uchwałę Izby.“

Od głosowania wstrzymują się posłowie Kapiszewski, xiążę Sanguszko, Szemelowski i Grocholski. Ci dwaj ostatni protestują przeciwko głosowaniu ze względu na formalne postępowanie z tym wnioskiem.

Poseł Gołuchowski składa do łaski marszałkowskiej wniosek naglący tej treści:

Do umieszczenia po ostatnich słowach przyjętego dodatku, I. części uchwały w sprawie językowej słowa, a mianowicie:

„Text ruski ma być na następującem posiedzeniu po zapadłej uchwale do łaski marszałkowskiej złożonym, w przeciwnym razie zapada uchwała tylko nad textem polskim.“

Na wniosek posła Adama hr. Potockiego Izba wniosek ten odseła do Wydziału krajowego, do zdania sprawy nad nim na wieczornem lub jutrzejszem posiedzeniu.

Następuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie obwieszczenia ustaw krajowych.

Sprawozdawca poseł Kabat prostuje myłkę druku w art. I. w przedostatnim wierszu przed słowem „niemniej“ opuszczono słowa: „jako autentycznym“.

Przy rozprawie szczegółowej w art. I. poseł x. Kaczała wnosi po słowach: „w języku polskim“ dodać „i ruskim, niemniej w tłumaczeniu niemieckim“.

Poseł hr. Gołuchowski stawia poprawkę do tegoż artykułu, a mianowicie: aby po słowach „w języku polskim“ dodać „i ruskim wedle potrzeby, niemniej w tłumaczeniu niemieckim; w razach wątpliwości rozstrzyga text polski“.

Poseł Kozłowski wnosi poprawkę do tego samego następu: „w języku polskim jako autentycznym w ruskim, niemniej w tłumaczeniu niemieckim, stosownie do potrzeby“.

Przed głosowaniem poseł x. Kaczała cofa swoją poprawkę.

Następnie poprawka posła hr. Gołuchowskiego upada, a Izba przyjmuje art. I. z poprawką posła Kozłowskiego. Artykuł ten zatem w całości brzmi:

„W królestwie Galicyi i Łodomeryi z wielkim xięstwem Krakowskiem ustawy krajowe, uchwały Sejmu, mające moc obowiązującą i rozporządzenia Wydziału krajowego, winne być obwieszczone przez zamieszczenie tychże w dzienniku praw i rozporządzeń krajowych w języku polskim jako autentycznym; w ruskim, niemniej w tłumaczeniu niemieckim stosownie do potrzeby.“

Art. II. i III. przyjęte bez dyskusji.

Następnie Izba przyjmuje całą ustawę w trzecim czytaniu.

Po dwugodzinnej przerwie posiedzenie rozpoczyna się od sprawozdania Wydziału krajowego o wniosku posła hr. Gołuchowskiego. Wydział krajowy wnosi następujące brzmienie ustępu dodatkowego w myśl wniosku posła hr. Gołuchowskiego:

„W razach nagłości, niewygotowanie textu ruskiego do trzeciego czytania nie wstrzymuje powzięcie uchwały w języku polskim, lecz w takim razie text ruski powziętej uchwały złożony będzie u łaski marszałkowskiej na następnem posiedzeniu sejmowym do odczytania.“

Izba przyjmuje wniosek wedle przedłożenia Wydziału, a następnie uchwała w trzecim czytaniu cały projekt wniesiony przez Wydział wraz z obydwojma dodatkami posła hr. Gołuchowskiego, jak następuje:

I. „Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winne być rozdawane w języku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdanie Wydziału krajowego i komisji będą rozdawane członkom Sejmu w języku polskim i ruskim. Za podstawę do obrady służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwała w języku polskim.

Przy trzecim czytaniu podane będą text polski i ruski pod uchwałę Izby. W razie wątpliwości text polski jest rozstrzygający. W razach nagłości niewygotowanie textu ruskiego do trzeciego czytania nie wstrzymuje powzięcia uchwały w języku polskim, lecz w takim razie text ruski powziętej uchwały złożony będzie u łaski marszałkowskiej, na następującem posiedzeniu sejmowem do odczytania.⁴

Z kolei przychodzi sprawozdanie komisji katastralnej i jej wnioski. Sprawozdawca poseł Krzeczunowicz.

Izba uwalnia sprawozdawcę od czytania obszernego sprawozdania, Izbie już znanego.

Po ustnych objaśnieniach przez sprawozdawcę udzielonych i po zamknięciu dyskusji jeneralnej, zabiera głos p. Komisarz rządowy i przemawia w tej myśli, iż Rząd krajowy popierać będzie prośbę, jeżeli takową Izba uchwali, o sprostowanie omyłek i wynalezienie słusznych podstaw na przyszłość przy katastralnem szacowaniu gruntów.

Następnie odczytuje sprawozdawca pierwszy punkt wniosku komisji i petycję do Jego C. K. Apostolskiej Mości, i prostuje omyłkę, która zaszła w przedostatnim ustępie egzemplarza drukowanego. Ustęp ten ma brzmieć: „O tychto środkach zarządzenia, jako o jedyny sposób odwrócenia grożącej krajowi naszemu klęski, upraszamy Waszą C. K. Apostolską Mość.“

Poczem Izba uchwała petycję i pierwszy wniosek komisji, a następnie uchwała wniosek drugi razem z załączonemi wskazówkami do rewizyj katastralnego szacowania gruntów. — Nakoniec uchwała Izba wniosek trzeci tejże komisji.

A następnie uchwała Izba wszystkie trzy wnioski w trzecim czytaniu.

Jako do tego samego przedmiotu należące, przechodzą z kolei pod obrady petycje sprawy katastralnej. Referuje poseł Paszkowski.

Na wniosek komisji, petycje do liczby 505 posiadłości dworskiej w Busku, 2301 szlachty rustykalnej z Obertyna, 1114 gromady Ilkowice i 1115 gromady Skomorochy — przesłano c. k. Namiestnictwu z zaleceniem dochodzenia przez władze polityczne; również petycje do liczby 1256 Hilarego Podoskiego z Ptaszkowy, 2171 gminy katastralnej Łączka, Wojkówka, Wojaczówka i Łąka, 2172 gminy katastralnej Pietrusza Wola, Rzepnik i Oparówka, 2178 Wincentego Petrowicza, właściciela Przybówki; — petycje zaś do liczby 2015 Jana Dunikowskiego, właściciela Wojakowej, łącznie z gminą Wojakowa i 2016 Jana Dunikowskiego, właściciela Rajbroda, łącznie z gminą Rajbrod — przesła Izba do c. k. Prezydium Namiestnictwa dla doręczenia właściwemu urzędowi z zaleceniem, aby strona przez spóźnione złożenie fasyi szkody nie poniosła.

Nakoniec odpowiada jeszcze p. Komisarz rządowy na interpelację:

1. posła Trzecieckiego z dnia 18. Kwietnia b. r. względem niedoręczenia na czas kart legitymacyjnych przy wyborach w Nowym Sączu;
  2. posła x. Łozińskiego z dnia 19. Kwietnia b. r. względem fundacyi ś. p. Ludwika Gajewskiego;
  3. posła Hubickiego z dnia 18. Kwietnia b. r. względem dowolnego a nieprawnego postępowania przełożonego obwodu złoczowskiego p. Wolfarta;
  4. posła x. Ginilewicza z dnia 5. Marca b. r. względem pokrycia wydatków na tak zwane „sarta tecta“ i na potrzeby kościelne;
  5. posła x. Guszałowicza z dnia 12. Marca b. r. co do zajęcia między mieszkańcami obu obrządków w Hinkowcach, nareszcie
  6. posła Żuka-Skarszewskiego z dnia 23. Marca b. r. co do obwieszczeń urzędowych w dziennikach krajowych, a względnie co do snbwenyjonowania i utrzymywania dziennika „Krakauer Zeitung.“
- Marszałek zamyka posiedzenie o godzinie 9. wieczorem, zapowiadając, iż jutro z powodu zamknięcia sesji sejmowej, odbędzie się uroczyste nabożeństwo, poczem Izba się zbierze a na porządku dziennym jeszcze będą rozprawy nad sprawozdaniem Wydziału krajowego o wnioskach posłów Zybliekiewicza i Koczyńskiego, dotyczących zmian w składzie Reprezentacyi krajowej, poczem nastąpi zamknięcie tegorocznej sesji sejmowej.

L. Sapięha w. r.

L. Wodzicki, w. r.

Z. Sawczyński, w. r.

Dalszy ciąg petycyj do dnia 27. Kwietnia 1866. r. wniesionych do Sejmu :

- 2718.** Siedmiu z gminy Skała po części wystawionych a po części w służbie zostających żołnierzy, przez posła Andrejczuka, o nadanie pustek rustykalnych.
- 2719.** Gmina miasta Lwowa, przez posła hr. Gołuchowskiego, o rozdział rocznego kontyngensu wojskowego na chrześcian i żydów.
- 2720.** Gmina Hucisko Oleskie, przez posła Gnoińskiego, o zapomogę zwrotną.
Z tych liczba 2720 odsela się wprost do Wydziału krajowego.